

در گذشتگان

آیة الله احمدی میانجی

حضرت آیة الله آقای حاج میرزا علی احمدی میانجی - قدس سره - یکی از مفاخر علمای حوزه علمیه قم به شمار می رفت . معظم له ، در چهارم محرم الحرام ۱۳۴۵ ق (۱۳۰۶ ش) در روستای «پورسخلو» - چهار فرسنگی میانه - در خانواده علم و تقوا دیده به جهان گشود . پدرش مرحوم ثقة الاسلام شیخ حسینعلی و جدش مرحوم حجة الاسلام حاج شیخ احمد ، از عالمان و واعظان منطقه خویش بودند ، که علاوه بر کشاورزی به کار تبلیغ دین و اصلاح بین مردم و رفع نیازهای مستمندان می پرداختند . فقیه سعید ، کتاب های فارسی متداول (گلستان ، نصاب الصبیان ، ابواب الجنان ، منشآت امیرنظام) را نزد پدرش آموخت و در ۱۳ سالگی (۱۳۵۸ ق) به تحصیل علوم دینی روی آورد . سپس به میانه رفت و نزد مرحوم آیة الله شیخ ابو محمد حجتی ، ادبیات ، حاشیه ،

معالم و قوانین را به خوبی فرا گرفت و شرح لمعه را نیز از محضر وی و حاج شیخ لطفعلی زنوزی میانجی و شیخ مهدی جدیدی آموخت . سپس به توصیه استادش آیة الله زنوزی به تبریز رفت و به محضر مرحوم علامه طباطبایی رسید و چندی از ایشان بهره برد . با مهاجرت علامه طباطبایی به قم ، معظم له نیز پس از مدتی به قم آمد و در مدرسه دارالشفای سکونت نمود و سطوح عالی را نزد حضرات آیات : حاج سید حسین قاضی و علامه سید محمد حسین طباطبایی و شیخ موسی عباسی زنجانی ، و شیخ اسحق آستارایی فرا گرفت و پس از آن به طور مرتب در درس های فقه آیات عظام : بروجردی ، محقق داماد و گلپایگانی و میرزا رضی تبریزی و درس خارج اصول آیة الله حاج میرزا احمد کافی الملکی و درس فلسفه و تفسیر علامه طباطبایی شرکت کرد و بنیه علمی خویش را استوار ساخت . او همزمان با تحصیل ، به تدریس سطوح ، تبلیغ دین و تألیف کتب پرداخت و به خوبی از عهده برآمد و هم با دوستان خویش ، جلسات بحث پیرامون مسائل فقهی ، حدیثی ، کلامی ، تفسیری و تاریخی تشکیل داد که این جلسات ، بیش از پنجاه سال به طول کشید . فقیه سعید ، همواره در ایام تعطیل حوزه علمیه قم به میانه می رفت و در ارشاد مردم شهرش و دستگیری از فقیران و مستمندان بسیار می کوشید که تأسیس انجمن دینی و

فرهنگی دین و دانش ، صندوق قرض الحسنه مهدیه ، جلسات تفسیر قرآن از آن جمله است . او در قم نیز ، همواره پس از نماز جماعت (مغرب و عشا) خویش به پاسخگویی به مسائل دینی و سخنرانی می پرداخت و مسجدش ، کانون اجتماع جوانان مشتاق و مردم متدین قم بود . در جریان تأسیس جامعه مدرسین حوزه علمیه قم ، سهم به سزایی داشت و امضای وی در ذیل تمام اعلامیه های جامعه مدرسین علیه رژیم ستمشاهی به چشم می خورد . او در راه پیشبرد نهضت اسلامی ، بارها برای ابلاغ پیام های امام خمینی و مراجع تقلید ، به شهر میانه و اطراف آن مسافرت می کرد و مردم منطقه را به وظایف دینی خود آشنا می ساخت . وی بارها در قم و میانه به ساواک احضار شد و مورد بازجویی قرار گرفت . نیز عوامل رژیم ، یک بار به محل اقامتش در میانه هجوم آوردند و ضمن ضرب و شتم او ، به زندان تبریز انتقالش دادند ، که با تلاش علما - به ویژه آیة الله شهید قاضی طباطبایی - آزاد گردید . پس از پیروزی انقلاب اسلامی همواره به دفاع از کیان نظام پرداخت و بارها به نمایندگی از امام خمینی به شهرهای منطقه و استان های مختلف سفر کرد و در رفع مشکلات آنان کوشید . در فتنه های پس از انقلاب ، همانند حزب خلق مسلمان ، فتنه منافقین و بنی صدر به روشنگری های مداوم پرداخت و در دفاع از ولایت فقیه لحظه ای

درنگ نکرد. در جنگ تحمیلی، خود به جبهه رفت و فرزندش - جعفر - را هم تقدیم کاروان شهیدان انقلاب اسلامی کرد و سه مرتبه نیز به عنوان نماینده مردم استان آذربایجان شرقی، به نمایندگی مجلس خبرگان رهبری برگزیده شد که تا پایان عمرش ادامه یافت.

معظم له، از اخلاقی خوش، زندگی ساده و بی پسرایی، زبانی نرم و مجلسی پر بار برخوردار بود. گفتار و کردارش یکی بود و به آنچه می گفت اول خود عمل می کرد. لبخند از لبانش دور نمی شد و تواضع و فروتنی از کردار و رفتارش نمایان بود. زندگی اش پس از انقلاب با پیش از پیروزی انقلاب تفاوتی نکرد و درب خانه اش به روی همگان باز بود. سراسر عمرش را به تألیف و تدریس سطوح عالی و اقامه جماعت و شرکت در جلسات بحث علمی و وعظ و ارشاد گذرانید و گروهی بسیار از طلاب حوزه علمی قم را با بیانات علمی و اخلاقی اش پرورش داد.

قلبی مهربان و دستی گشاده داشت و به اهل بیت عصمت و طهارت - علیهم السلام - عشق می ورزید و با ذکر مصائب ایشان، اشک از چشمانش سرازیر می شد. از آیات عظام: امام خمینی، میلانی، گلپایگانی اجازه امور حسبه و از آیه الله مرعشی نجفی اجازه روایت داشت. برخی از تألیفات چاپ شده اش عبارتند از:

۱. مکاتیب الرسول (۳ج) کتابی است که شهرتش فراگیر و در کشورهای اسلامی هم شناخته شده است.
۲. مکاتیب الامام الرضا علیه السلام.
۳. تعلیق و تصحیح و استدراک بر «معادن الحکمة فی مکاتیب الائمة»، تألیف علم الهدی فیض کاشانی، (۲ج).
۴. مواقف الشيعة (۳ج): گزیده

۵. التبرک بآثار النبی والصحابة.
۶. السجود علی الارض. این کتاب به فارسی ترجمه شده است.
۷. الاسیر فی الاسلام. (کتاب برگزیده سال)

۸. مالکیت خصوصی زمین یا اصول مالکیت.
  ۹. اطلاعات و تحقیقات در اسلام.
  ۱۰. تعلیقه و پاورقی بر «شیعه در اسلام» علامه طباطبایی.
  ۱۱. تعلیقه و حاشیه بر کتاب «المواعظ العدیده».
  ۱۲. خمس در اسلام.
- و مقالات مختلف در مجلات مختلف، همانند مجله نور علم.

- تألیفات چاپ نشده اش بدین قرارند:
۱. تقریرات درس فقه
  ۲. تقریرات درس اصول
  ۳. شرکت در تألیف کتاب «احادیث العترة عن طرق اهل السنة».
  ۴. مکاتیب الائمة علیهم السلام.

سرانجام آن فقید بزرگوار، پس از عمری ۷۵ ساله، در روز دوشنبه ۲۱ شهریور ۱۳۷۹ ش (۱۲ جمادی الثانی ۱۴۲۱ق) بدرود زندگی گفت و پس از تشییع باشکوه (روز سه شنبه) و نماز آیه الله سید موسی شبیری زنجانی بر پیکر پاکش در حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه - سلام الله علیها - به خاک سپرده شد و مراسم بزرگداشت مقام علمی و عملی اش تا مدت ها در قم و شهرهای استان آذربایجان شرقی ادامه یافت و پیام های متعدد تسلیت از سوی مقام معظم رهبری و مراجع عظام تقلید و شخصیت ها و نهادها و ارگان ها در سوگ فقدان وی صادر شد و رحلتش موجی از غم و اندوه در دل های همگان بر جای نهاد.

✽

آیه الله محقق

حضرت آیه الله آقای حاج شیخ حیدر علی محقق - طاب ثراه - یکی از علمای نامی اصفهان به شمار می رفت. فقیه سعید در سال ۱۳۲۶ق در اصفهان به دنیا آمد و پس از یادگیری خواندن و نوشتن به تحصیل علوم دینی روی آورد. در آغاز، مقدمات و ادبیات را نزد آقایان شیخ محمدباقر قمشه ای و شیخ محمدعلی عالم فراگرفت و پس از آن سطوح عالی را در محضر حضرات آیات: شیخ محمدحکیم خراسانی و شیخ محمدحسن عالم نجف آبادی (قوانین)، شیخ علی یزدی (شرح لمعه)، سید مرتضی خراسانی (رسائل)، سید مهدی درچه ای (مکاسب) و آقا سید محمد نجف آبادی (کفایه) آموخت و سپس به درس خارج آیات عظام: ابوالمجد شیخ محمدرضا اصفهانی، سید علی نجف آبادی و سید محمد نجف آبادی حاضر شد و بهره های فراوان برد. سپس به حوزه علمی قم مشرف شد و سالیانی چند از درس آیات عظام: سید صدرالدین صدر، حجت کوهکمری و سید محمدتقی خوانساری و آیه الله بروجردی استفاده کرد و پس از آن به نجف اشرف مهاجرت نمود و مدت های بسیار از درس آیات عظام: میرزا ابراهیم اصطهباناتی، شیخ محمدکاظم شیرازی، سید جمال الدین گلپایگانی و سید محمود شاهرودی بهره برد و بنیة علمی خویش را استوار ساخت و این همه، چهارده سال به طول انجامید. سپس به زادگاهش بازگشت و به

تدریس، وعظ و ارشاد و اقامه جماعت پرداخت. مرحوم استاد سید مصلح الدین مهدوی می نویسد «... از ائمه جماعت و واعظ محترم اصفهان، که با مواعظ شافیه خود عموم مردم را هدایت و در نشر احکام و مسائل حلال و حرام مؤمنین را راهنمایی می نماید.» (تاریخ علمی اصفهان، ج ۲، ص ۳۱۰) وی در مدرسه نیم آورد، در حجره ای ساده و بی پیرایه، که به گلیم های رنگ و رو رفته مفروش و به کتابخانه ای آدین بسته شده بود، سالیان فراوان به تدریس سطوح عالیبه اشتغال داشت و جمعی کثیر را پرورش داد. سیمایی جذّاب و آهنگی گیرا و اخلاقی خوش داشت و زهد و سادگی از زندگی اش نمایان بود. برخی از تألیفات وی، عبارتند از:

۱. تقریرات درس فقه آیه الله شیخ محمدرضا اصفهانی.
۲. تقریرات درس اصول آیه الله سید محمد نجف آبادی (دوره کامل).

سرانجام، پس از عمری ۹۵ ساله، در مرداد ماه ۱۳۷۹ ش (جمادی الاول ۱۴۲۱ ق) بدرود حیات گفت و پس از نماز آیه الله حاج آقا حسن امامی بر پیکر پاکش، در جوار مرقد صاحب بن عباد (ره) در خاک خفت.

*

حجة الاسلام والمسلمین طبسی حائری

حضرت مستطاب حجة الاسلام والمسلمین حاج سید علی نقی طبسی حائری، یکی از علمای مشهد مقدس به شمار می رفت. معظم له، در سحرگاه شب هفتم رمضان

در سال ۱۳۴۲ ق در کربلا، در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش مرحوم حجة الاسلام والمسلمین حاج سید کاظم طبسی (م ۱۳۸۰ ق) یکی از علما و ائمه جماعات کربلا و از شاگردان حضرات آیات: شیخ محمدعلی سیبویه و شیخ علی شاهرودی بود. فقیه سعید، پس از کودکی به مکتبخانه خطاط معروف شیخ علی اکبر نائینی رفت و مقدمات را فرا گرفت. سپس در مدرسه هندی سطوح اولیه و عالیه علوم دینی را نزد اساتیدی مانند آیه الله شیخ یوسف بیارجمندی خراسانی آموخت و پس از آن به تحصیل خارج فقه و اصول نزد آیات عظام: حاج آقا حسین قمی، میرزا هادی خراسانی و سید محمدهادی میلانی پرداخت و همزمان سطوح را تدریس و شاگردانی چند، تربیت نمود، که از جمله آنان: آیه الله حاج شیخ جواد کربلایی است. وی در آن زمان مورد وثوق غالب علمای کربلا و به ویژه آیه الله قمی بود و از اصحاب خاص آن مرجع بزرگ و وکیل مالی ایشان به شمار می رفت. پس از وفات آیه الله قمی (ربیع الاول ۱۳۶۶ ق) به مشهد آمد (تابستان ۱۳۲۶ ش) و سالیان بسیار به تدریس سطوح در مدرسه سلیمانیه و اقامه جماعت در یکی از رواق های مسجد جامع گوهرشاد و تبلیغ دین و تشکیل جلسات هفتگی برای توده مردم و تألیف و تصنیف پرداخت و تا زمانی که سلامتی اش اجازه می داد، در خدمت خاص و عام بود و در پیشبرد اهداف شرع مقدس، کوتاهی نمی کرد و در این راستا حسینیه ای باشکوه، همراه با کتابخانه، نوارخانه و دارالقرآن الکریم و انتشارات فدک را بنیاد نهاد و ده ها کتاب را منتشر ساخت. وی از اکثر علما مانند آیه الله میلانی و آیه الله بروجردی و امام خمینی (ره) اجازه داشت و در راه پیشبرد اهداف انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، پیام ها و تلگراف های

متعدد صادر نمود و کتاب هایی به شرح ذیل نگاشت:

۱. التحصیل فی ایام التعطیل (ج ۲).
۲. کشکول یا دانستی های سودمند (ج ۳).
۳. مطایبات (لطائف و ظرائف).
۴. متخبات اشعار.
۵. تقریرات درس فقه آیه الله قمی.
۶. تقریرات درس فقه آیه الله میرزا هادی خراسانی.

معظم له، پس از عمری ۷۹ ساله بر اثر بیماری در سحرگاه روز پنجشنبه ۲۲ جمادی الثانی ۱۴۲۱ ق (۳۱ شهریور ۱۳۷۹ ش) بدرود حیات گفت و پیکر پاکش در روز جمعه، پس از نماز حضرت آقای حاج سید محمدعلی میلانی بر آن، در حسینیه ای که خود بنیاد نهاده بود، به خاک سپرده شد.

*

آیه الله تقوی اشتهاردی

حضرت مستطاب آیه الله حاج شیخ حسین تقوی اشتهاردی، یکی از علما و فضیلتی حوزه علمیه قم به شمار می رفت. فقیه سعید در سال ۱۳۴۴ ق (۱۳۰۴ ش) در اشتهارد، در بیت علم و تقوا به دنیا آمد. پدرش مرحوم آیه الله حاج شیخ یحیی اشتهاردی (م ۱۳۶۸ ق)، یکی از علمای بزرگ و صاحب نام منطقه و مؤسس حوزه علمیه و استاد بسیاری از عالمان (همچون: آیه الله شیخ علی پناه اشتهاردی) بوده است.

آن مرحوم، پس از فراگیری قرآن و خواندن و نوشتن به تحصیل علوم دینی روی آورد و ادبیات و منطق و شرح لمعه و قوانین را نزد پدر بزرگوارش فرا گرفت. سپس در سال ۱۳۶۵ ق (۱۳۲۵ ش) به حوزه علمیه قم مهاجرت کرد و در مدرسه فیضیه ساکن شد، که بر اثر شرایط بد زندگی و رطوبت حجره، به درد پای شدید گرفتار آمد ولی با توسل به ذیل عنایت حضرت امام رضا-ع- شفا یافت. سطوح عالی را نزد حضرات آیات: شهید صدوقی، مجاهدی، شیخ عبدالجواد اصفهانی، سلطانی طباطبایی، شیخ محمدجواد خندق آبادی، شهید مطهری (شرح منظومه و بخشی از اسفار) آموخت و پس از آن به درس آیات عظام: آیه الله بروجردی، حجت کوهکمری، امام خمینی و آقای گلپایگانی حاضر شد و بهره های فراوان برد و همزمان به تدریس سطوح پرداخت. معظم له، علاوه بر تحصیل و تدریس، در ایام محرم و ماه مبارک رمضان به زادگاهش می رفت و به تبلیغ دین و ارائه خدمات اجتماعی و بهداشتی می پرداخت (که ساختمان ۲ باب حمام بهداشتی و پیشنهاد و کوشش در لوله کشی آب شرب شهر از کارهای او بود). وی سالیان فراوان در مدارس حقانی و آیه الله گلپایگانی به تدریس شرح لمعه و رسائل و مکاسب اشتغال داشت و گروه بسیاری را پرورش داد. وی از اخلاقی خوش و زبانی نرم و ملایم و مجلسی پرفایده و حافظه ای خوب برخوردار و زندگی اش ساده و به دور از مظاهر مادی بود و از شهرت پرهیز می کرد. برخی از تألیفات آن عالم فقیه،

عبارتند از:

۱. تنقیح الاصول؛ تقریرات درس اصول امام خمینی (۴ج). به چاپ رسیده است.
  ۲. تقریرات درس فقه امام خمینی (مکاسب محرمه) (۳ج). آماده چاپ است.
  ۳. تقریرات درس فقه آیه الله بروجردی (کتاب صلاة و غیر آن).
  ۴. اصول المذهب.
  ۵. فروع المذهب (۲ج).
  ۶. آداب معاشرت از دیدگاه وحی.
  ۷. کشکول.
- سرانجام آن عالم بزرگوار، پس از عمری ۷۵ ساله، در ۱۱ رجب الخیر ۱۴۲۱ ق (۱۸ مهر ۱۳۷۹ ش)، زندگی را بدرود گفت و پس از تشییعی شایسته و نماز آیه الله حاج شیخ علی پناه اشتهاردی، در بقعه العلمای باغ بهشت قم، سر به تیره تراب نهاد.

*

حجة الاسلام حسینی مرندي

حضرت حجة الاسلام والمسلمین آقای حاج سید صادق حسینی مرندي یکی از افاضل حوزه علمیه قم به شمار بود. فقیه سعید، در سال ۱۳۵۰ ق (۱۳۱۰ ش) در یکی از روستاهای مرنند، در بیت علم و فضیلت زاده شد و پدرش مرحوم حجة الاسلام میر سید ابراهیم مرندي،

یکی از علما و ائمه جماعت مرنند بود. معظم له، پس از پشت سر نهادن دوران کودکی و فراگیری خواندن و نوشتن، ۱۲ ساله بود که به تبریز آمد و در مدرسه طالبیه اقامت گزید و ادبیات و سطوح فقه و اصول را نزد اساتید بزرگواری همچون حضرات آیات: شیخ علی اکبر اهری، سید علی مولانا، میرزا محمود انصاری و سید محمد بادکوبه ای فرا گرفت. سپس در ماه صفر ۱۳۶۷ ق به حوزه علمیه قم مهاجرت کرد و پس از تکمیل سطوح عالی، به درس های آیه الله العظمی بروجردی و آیه الله مرعشی نجفی حاضر شد و بهره های فراوان برد. پس از وفات آیه الله بروجردی، یکسره به درس و بحث آیه الله مرعشی نجفی و جلسات معظم له حاضر شد و جزو خواص اصحاب ایشان به شمار آمد و علاوه بر تحصیل در محضر ایشان، به تألیف و تدریس سطوح و در ایام تعطیل حوزه علمیه قم، به تبلیغ دین در شهرهای مختلف پرداخت.

برخی از تألیفات ایشان، عبارتند از:

۱. گناهان کبیره در اسلام (از نظر خاصه و عامه).
  ۲. قوانین کیفری در اسلام (حدود، قصاص و دیات).
  ۳. مذاهب اسلام (بررسی مذاهب گوناگون اسلامی).
  ۴. تقریرات درس فقه آیه الله مرعشی نجفی.
- سرانجام معظم له، در روز شنبه ۳۰ رجب الخیر ۱۴۲۱ ق (۷ آبان ۱۳۷۹ ش) در ۷۰ سالگی درگذشت.

ناصرالدین انصاری

*